

»Pisatelj mora imeti občutek za ljudsko žalost.«

 Lidija Butina

Fotografije Vera Orešnik

Mentorica dijakom, ki so izdelali plakate, in somentorica Knjižne infuzije Nataša Spindler

TONE PARTLJIČ: pisatelj, dramatik, učitelj, scenarist, politik in komediograf

Tone Partljič je slovenski pisatelj, dramatik, učitelj, scenarist, politik, komediograf, ki se je rodil 5. avgusta 1940 v Mariboru. Za svoje delo je prejel številne nagrade in odlikovanja. Partljič v svojih besedilih piše o troedini Pesnici svojega otroštva, o odnosih v družini in družbi, o podeželju in mestu, domači zemlji, ljubezni, bolezni, življenju in smrti, spominu, vlogi literature, o malem človeku, ki je igrača v mlinu zgodovine, o vojni, o šoli in znanju. In še o marsičem ...

Za neposrednim, pogosto robatim, s humorjem prežetim jezikom v Partljičevih besedilih odkrivamo nežno, občutljivo pisateljevo dušo, ki ima rada ljudi, podoživlja njihovo trpljenje, je navezana na družino in domači kraj, ne prenese krivic in spoštuje maleda človeka. Dušo, ki bi rada, da bi otroci živeli v miru in ljubezni. Tone Partljič s pronicljivim očesom in peresom oživlja zgodbe iz preteklosti, da bi nas učil za sedanjost in prihodnost.

Tokrat je bil gost Knjižne infuzije, ki je letos spomladi potekala na Srednji zdravstveni šoli Ljubljana.

Spoštovani gospod Partljič, ali smo vas presenetili z ugotovitvijo, da se v vaših besedilih, predvsem v avtobiografskem romanu *Pesnica*, pa tudi v drugih vaših knjigah, na primer v predzadnji z naslovom *Strnišča*, skriva nežna in občutljiva pisateljeva duša?

Najprej vas vse lepo pozdravljam. Do zdaj ste imeli pouk, zdaj pa boste morali poslušati še mene. Potrudil se bom, da vam ne bo dolgčas. Če pridem zjutraj na šolo, mi vsi kažejo in dopovedujejo, naj »vlečem«, da bi jim kaj odpadlo, če pridem po pouku, mi kažejo, naj »režem«.

Na neki način bi se strinjal. Čeprav se človek skozi leta zelo spreminja. Vi ste zdaj v letih, ko ste zelo občutljivi, ste zelo prizadeti, če vas kdo užali, daje v nič ... Kasneje pa ... Če me zdaj kdo vpraša kaj takega, kot si me zdaj vprašala ti, rečem: Ja, pisatelj mora imeti občutek za ljudsko žalost. Če vidiš pijanca, ki opleta ter ne ve, kako bo prišel domov, se seveda lahko jeziš. Tudi sam sem bil takšen, pa sem se pred petdesetimi leti zdravil, zdaj mi pa niti voda ne »paše« ... Bog ve, kaj je s takšnim človekom. Padel bo in si bo kaj naredil. Moraš imeti občutek. Če se mlado dekle nekje joče, jo je lahko zapustil fant ali pa je kaj hujšega. Če pisatelj nima v sebi občutka za ljudsko

žalost, je težko pisatelj. Tako so se mi zasmilili otroci, od tod *Strnišče*. Ko gledam te prizore iz Kijeva – v Ukrajini sem bil pred tremi leti – ali pa z Bližnjega vzhoda, Sirije in podobno. Vse je porušeno, ljudje ležijo mrtvi, en otrok pa hodi in se joče in nima pojma, za kaj gre. Ve samo to, da ne ve, kje je mama, in da je lačen. Zdi se mi, kot da smo soodgovorni. Imeti moramo občutek za sočloveka, a se zdi, da ga izgubljam, da smo bolj surovi.

Ko sem bil jaz toliko star kot vi, sploh nismo poznali izraza »sovražni govor«. Ni bilo te sintagme v zraku. Danes pa je kar med nami. Mislim, da moramo pomisliti na človeka, ki sedi poleg nas.

Kako so v otroštvu na vas gledali starši? Prav gotovo ste bili radoveden fantič. Nam lahko poveste kakšno zgodbo iz svojega otroštva? O tem sicer veliko pišete ...

Sem Tone Partljič in star sem trinosemdeset let. Če to rečem v osnovni šoli, vsi »zatulijo«. Mislijo, da bi že moral biti nagačen v kakšnem muzeju ali kaj podobnega, kaj še sploh hodim okrog.

Bom povedal eno zgodbo: »Ali veš, koga so danes pokopali?« je vprašal Domen osorno. Pri naši hiši sva najraje brala midva z mamo. Precej je brala tudi sestra, ki je učiteljica, čeprav se mi je zdelo, da je brala v glavnem tisto, kar je imela za »čtivo«. Imam pa brata, ki je eno leto mlajši in je do zdaj prebral samo dve knjigi: do lani *Ostržka*, lani pa je povečal svoj fond prebranih knjig za sto odstotkov, saj je prebral izpovedi mariborskega nogometaša brazilskega rodu Marcosa Tavaresa. Hodi na tekme in zdaj je prebral dve knjigi. Jaz pa sem vseskozi bral in zanimivo je, da je toliko brala tudi mama, čeprav je bila v otroštvu pastirica pri drugih ljudeh.

Čeprav je naša mama velikokrat potrebovala novo ruto, predpasnik, nove nogavice, smo ji otroci za praznike vedno kupovali knji-

ge. Takoj po drugi vojni, leta '45, '46 je izšlo osem slovenskih knjig, danes pa jih pri založbah izide okoli pet tisoč. Takrat ni bilo papirja, tiskarne so bile porušene in knjigarn ni bilo. Knjige so prodajali v šolah in knjižnicah. No, mi smo mami kupovali knjige, potem pa nam jih je velikokrat po večerji brala. Ata je bil železničar in je dvakrat na teden šel ponoči v službo, mama pa nas je »posadila« na drugo stran mize in nam brala to, kar smo ji prej kupili. Spomnim se, da nam je brala črtice. Kupili smo ji knjigo z naslovom *Skodelica kave*, v njej je bilo dvajset Cankarjevih črtic. Sestra, ki je takrat že imela enega Saša, je med branjem začela premišljevat o njem, ker ga včeraj ni bilo na »randik«, brat je zaspal, jaz pa sem zagrizen poslušal. Črtice so se mi zdele tako žalostne, da sem pričel jokati. Se spomnite, ko on reče mami, da bi rad kavo? Mati cel dan »žica« po Vrhniki kavo, zvečer mu jo prinese vsa srečna, on pa reče: »Dajte mir! Ne maram zdaj!« In tako dalje. Prišla je peš z Vrhnike, bila je cela pošpricana ... Mu rečejo: »Mama te čaka.« On pa odvrne: »To ni moja mama.« Jaz sem kar jokal, moja mama pa je rekla: »Te bom tako ... Ne bom več brala, če boš vzel vse zares.«

Ko sem bil star devet let, sem prebral svojo prvo celo knjigo, in sicer Jurčičevo povest *Domen*. Joj, mi je bila všeč knjiga, tudi Domen sam, ognjevit dečko, všeč mi je bila Anica, ki jo je Domen tako lepo ljubil, njegova nezakonska mama, in smešni berač Urh ... Zelo sem pa zasovražil Domnovega nezakonskega očeta, vaškega graščaka male posesti, ki je imel tudi čuden priimek Sova. Bil sem zaskrbljen in sem jokal, ko je Domnu zbolela mama in je umrla. On pa je bil edini pogrebec, ki je šel s pokopališča po ozki, zasneženi gazi. Ampak ko je šel, je nenadoma zagledal svojega nezakonskega očeta, ki se je s puško vračal z lova. »Ali veš, koga so danes pokopali?« je vprašal Domen osorno. Vse sem si zapomnil,

dobesedni navedek in tudi tisto, da je vprašal Domen osorno. Že zaradi besede »osorno« in »r«-ja notri se mi je zdelo, da mora to biti umetniški stavek. V mojem otroštvu ni bilo lepšega stavka od: »Ali veš, koga so danes pokopali?« je vprašal Domen osorno. »Kar videl sem Domna, kako s srepmi očmi gleda svojega nezakonskega očeta.

Ko sem šel zvečer spat, mi je mama rekla: »Tonček, lahko noč.« Jaz pa njej: »Ali veš, koga so danes pokopali?« je vprašal Domen osorno. Odlomek iz knjige sem že prej prebral in v čitanki je imel naslov Možje lovci. Tam sem videl, da so bili v vsakem večjem kraju neki možje, ki so jim rekli lovci, pa ni šlo za jagre; na vsakih

deset let so polovili nekaj fantov, odvisno od velikosti vasi. Zvezali so jih, peljali nekam, kamor so pripeljali še druge zvezane fante, potem pa proti dunajskemu Novemu mestu čez Avstrijo ... in tako je cesar zbiral vojsko proti Turkom. Prave vojske še ni bilo na krščanski strani, Turki pa so imeli svoje janičarje in so zato ugrabljene fante trenirali, da so šli potem v bitko s Turki. In tudi Domna je tisti njegov oče Sova naročil zvezati in odpeljati, da se ga bo znebil. Ampak Domen je pobegnil. Ko so prenočevali pri nekem tirolskem kmetu, je v hlevu videl, da na steni visi kosa, in ko so drugi spali, si je zvečer na tisti kosi odrezal palec. Rešil se je vrvi, si z belo srajco povil roko in zbežal. Brez palca pa tudi za vojsko ni bil.

Včasih sem cele ure stal v kuhinji z najbolj ostrim nožem in sem pre-mišljeval, če bi si vsaj malo odrezal palec, da bi bil podoben Domnu. A nisem zbral »korajže«. Neko jutro pa sem se pri zajtrku urezal in sem začel kričati: »Mama, mama, prinesi belo srajco, povij mi roko!« »Saj nimaš nobene bele srajce.« »Pa nekaj drugega!« »Pa kaj se je zgodilo?« »Ja odrezal sem si prst, tako kot Domen!« »Ja pa saj se nič ne pozna ...« No in na koncu mi je roko povezala z nekim belim povojem, naredil sem si naramnico in zjutraj sem moral v šolo. Bila je zima, ozka zasnežena gaz, šel sem po tisti gazi, s povezano roko sem bil že tisti pravi Domen. Ko sem bil petdeset metrov od hiše, sem se zadril po celi Pesnici: »Ali veste, koga so danes pokop-

pali? je vprašal Domen osorno.« Bila je tišina, samo dva psa sta zalajala in ene kavke so se presedle. Potem sem šel naprej in sem se začel jokati zaradi izgubljene matere, čeprav je moja mama začuda doma klicala svoje kure: »Pi pi pi ...« Jaz sem bil sedaj Domen in nisem imel več matere. Grem naprej ... Tedaj ga pa zagledam!!! Pri zadnjem drevju, s puško! To ne more biti nihče drug kot hudobni graščak Sova, moj nezakonski oče. Postavim se pred njega, mu pokažem roko, ki jo je tudi zakrivil hudobni graščak, in mu rečem z na moč mračnim glasom: »Ali veš, koga so danes pokopali?' je vprašal Domen osorno.« »Ja, kaj ti pa je, Tonček, se ti meša?« je vprašal sosed Tomažič, ki se je vračal z lova. Jaz pa sem bil ponosen. Sto-

ril sem svojo dolžnost, to bi naredil tudi Domen. Šel sem naprej in sem videl, da še gleda za mano, jaz pa spet: »Ali veš, koga so danes pokopali?' je vprašal Domen osorno.« In sem šel potem naprej ponosno v šolo. Ko pa sem se opoldne vrnil domov, mi je mama povedala svoje. Kaj da sem pravil Tomažiču, koga smo danes pokopali? Pa zakaj sem imel tak glas, kot da bi bil sosed kaj kriv? Ko me je srečal, je prišel k naši hiši vprašat, kaj se nam je zgodilo in če ni kaj narobe z mano. Mama je takoj rekla: »To ima od knjig, frdamani šmrkavec!« Ampak čez nekaj časa je sosed rekel: »Veš, kaj, Mica, mogoče bo pa iz tvojega sina enkrat še en velik pisatelj.« Mama si ni mogla pomagati, da ne bi rekla: »Al' pa vel'ko tele!« Tisti, ki me

poznajo, vedo, da se ni uresničilo ne eno ne drugo. Vsakega imam ravno pol.

V čem vidite podobnost! In razlike med tedanjem in današnjo mladino?

Danes ste drugače oblečeni, druge stvari počnete, druge pesmi požete, ampak človek je zmeraj človek. Ko je majhen, je nebogljjen, potrebuje mamino mleko, potrebuje roko, ki ga ima rada. To, da imamo nekoga, ki nas ima rad, se mi zdi, velja za vse ljudi. Pa tudi, da se motimo, da smo jezni na nekoga ... Ko sem bil učitelj, sem se z otroki vedno pogovarjal kot z odraslimi. Tako sem bil jezen na svojo kolegico, ki se je z mano pogovarjala normalno, potem pa je odprla

vrata v prvi razred in rekla: »O-tro-ci, zdra-zdra-vo.« Oni so se zadržli: »Zdravo!«

Saj nihče tako ne govori, niti otroci med sabo. Ona se z mano normalno pogovarja, zdaj pa misli, da je za otroke potrebno še nekaj posebnega. Jaz sem se vedno z njimi pogovarjal, kot da so enaki.

Veliko pametnega so odkrili v zadnjem času, pametne telefone in to. Vi, ki berete, pri slovenščini ste gotovo brali o Antigoni, pred njo ležita dva mrtva brata, ki sta padla v borbi, eden je padel na strani onih, ki so napadli Tebe, eden je branil Tebe. In kralj Kreon je rekel: »Tega, ki je branil, z vsemi častmi in s spomenikom pokopljimo, onega pa naj psi požrejo, ker je držal s Špartanci.« Antigona gleda obe ranjeni goli trupli, pa pravi: »Saj se ne vidi razlike. Oba sta se rodila iz iste mame ... Ne da sovražim, da ljubim, sem

na svetu.« Zato pokoplje svojega brata in se s tem ogrozi. Ni važno, na kateri strani si, kakšen politik si ... Bistveno je, da si človek.

Malo se bom »považil«, a je res, kar bom povedal. Kar me je tudi naučilo, da se spleča biti z ljudmi dober, čeprav jim moraš tudi povedati, kar jim gre. Bil sem razrednik v sedmem razredu, učil sem angleščino na neki osnovni šoli blizu Maribora. Poklical me je ravnatelj in mi rekel: »Tone, tvoja Lorberova Micika v razredu je noseča. Daj, pogovori se z njo.« Verjetno se kaj takega zgodi tudi v srednji šoli, v osnovni pa je še mladoletna. Sem rekel: »Daj ga lomit.« Ravnatelj pa: »Ja, seveda, je nisi pogledal?« Sem rekel: »Tudi če je res, če je učenka v sedmem razredu noseča, to ni več stvar razrednika, to je stvar cele šole in še koga.« Ker sem pa imel ravno po tem zadnjo uro angleščino v svojem razredu, pouk smo imeli do

pol dveh, sem drugim rekel, naj odidejo, »ti, Micika, pa počakaj.«

Videl sem, da sta se zadaj dve učenki – sedaj govorim o tem tretjič javno – pomenljivo spogledali, zdelo se mi je, da vesta nekaj več. Pa sem rekel: »Micka, ravnatelj mi je rekel, da si noseča.« Ni se učila dobro, enkrat je vmes tudi padla. Takrat namreč ni bilo pol šole odličnih, na celi šoli so bili odlični samo trije. Bila je močna, igrala je nogomet. Gledala je v tla in zardela. Rekel sem: »Glej, Micka, če je res ...« Bil je maj in po ocenah bi izdelala razred. »Če je res in če kaj kdo ve, ne pridi več v šolo. Sedmi razred ti bomo zaključili pozitivno. Potem naredi, kar je treba, priporočam pa ti, da pridi kasneje enkrat delat izpit še za osmi razred, da boš imela zaključeno osnovno šolo.« Ni me pogledala, samo v tla je gledala. »Glej, jaz te ne bom nič obsojal. Tu imaš mojo roko, vseskozi bom držal s

teboj. Poslušaj, če je na sodišču morilec, če ima dober denar za advokata, ga ves čas brani. Jaz sem pa tvoj razrednik in te bom branil. Doma imaš verjetno cel cirkus, še policisti te bodo spraševali, kaj je bilo, ker si mladoletna, ampak na mene se lahko zaneš.« Še vedno me ni pogledala. »Ne vem, kako je pri vas doma ...« Bila je iz delavske družine. Ni bilo najbolj toplo vzdusje. »Če imaš zdaj cirkus, lahko prideš k nama z Milko. Med počitnicami si lahko pri nama. Kasneje sicer ne bova mogla skrbeti zate in za tvojega otroka. V življenju se moraš znajti, jaz pa ti bom pomagal.« In spet mi ni nič rekla. Odšla je in se je cela zgodba dobro končala. S tistim fantom sta se poročila. Včasih sem jo zagledal na Sladkem vrhu med delavskimi bloki, ko je šla z vozičkom, in sem jo poklical: »Micka, Micka ...« Želel sem jo videti, pa se je vedno umaknila in skrila, tako da nisem z njo nikoli več nič spregovoril. Zdaj sem slišal, da je pred desetimi leti umrla za rakom na prsih.

Vam povem, pred tremi meseci grem po Mariboru in mi neka petdesetletna gospa reče: »A ste vi Tone Partljič?« »Ja.« »Veste, jaz sem hčerka od tiste Lorberove Micike s Sladkega vrha. Bi vam rada povedala, da kadar koli se je naša družina zbrala cela, za veliko noč ali za kakšno obletnico, je mama vedno govorila, da ste bili vi edini človek, ki je držal z njo.« Meni ni nikoli dala znaka, po eni strani sem bil na neki način pretresen, saj sem te stvari delal brez »špekulacij«, saj nisem vedel, da bom še kdaj koga videl. Ampak na neki način se mi je potrdilo, da ne smeš nikoli reči, da so ljudje svinje in da z njimi ne boš dober, da te lahko okrog prinesejo. Ne drži. Mi potrebujemo neko nežnost in dobroto.

Koliko krajem, kjer preživljate svoj čas, lahko rečete dom?

Samo en kraj je moj dom. Bil sem v Ljubljani. V Mariboru sem bil dramaturg, potem pa so me po-

vabili v Mestno gledališče in sem postal umetniški vodja. Napredoval sem in potem tu ostal štiri leta. Ne bi mogel reči, da sem bil fenomenalno odličen, a sem bil v redu. Nisem imel nobene krize, so bili pa kar zadovoljni z mano.

Takrat je k meni začel hoditi pisatelj, velik pisatelj, Andrej Hieng, ki je bil direktor Drame, imel je že šestinsedemdeset let, pa je rekel: »Tone, pridi v Dramo ...« »Porkafiks, kaj bi ti že rad šel v pokoj?« »Moram si nekoga pripeljati ... V Drami bi tebe imeli za direktorja.« Bilo mi je v čast, da me je obiskal tako velik režiser in pisatelj. Ko je bil pri meni petič in mi je dopovedoval, kako sem dober in slaven in mi je začel »špeh« rasti, sem rekel: »Grem.«

Spomnim se, kako je bilo, ko sem prvič prišel v Dramo. Bil sem umetniški vodja, imel sem direktorja, ki je bil bolj za finance, stanoval pa sem v internatu poleg Cukrarne. Direktor mi je izročil

ključe in mi rekel: »Tu imaš ključe dvosobnega stanovanja.« Moja žena, ki je bila profesorica geografije na Ledini, je bila leto pred pokojem. Ključe sem mu dal nazaj. Saj se ne morem pri petdesetih letih preseliti v Ljubljano.

Kadar hodim po Mariboru, me preplavijo spomini. Ko sem za tisto brezo v parku lulal, je prišla mimo razredničarka in me videla. Vem, kje sem izgubil nedolžnost, vem, kje sem prvič pijan bruhal ... Vse živi! V Ljubljani pa lahko gledam izložbe, cene in kje so ubili Natlačena, kje je živel Oton Župancič ... Tu ne morem biti doma. Potem sem postal še poslanec. Kot veste, sem bil dvajset let v Ljubljani. Niti ene literarne vrstice nisem bil sposoben napisati. Usedel sem se, da bi pisal, a ni šlo. Kar pomeni, da imam en dom, v Pesnici. Zdaj ko smo hišo v Pesnici prodali, sem v romanu *Pesnica* popisal, kako mi je hudo, da je hiša v Pesnici od nekoga drugega.

Zdaj sem doma v Mariboru ob Dravi. Zdaj je to moj dom. Samo tam se lahko zvečer usedem in tipkam, drugje imam »blokado«. Človek mora imeti občutek za dom. Sem se pa dobro počutil, kjer sem sodeloval. Cankar ima eno dobro črtico z naslovom *Moje izbe*, v kateri popisuje, kje vse je stanoval, in se potem samo na eno usede, ki jo je čutil kot dom.

Nam lahko poveste kakšno zgodbo o ljudeh, ki so vas v mladosti navduševali? So bili to športniki, učitelji, sorodniki?

Najprej je bila to učiteljica slovenščine. Bila je Primorka, iz Trsta, z očetom sta pribežala pred Mussolinijem, ker se ni smelo več govoriti slovensko. Ona je ravno končala učiteljske študije, a so tudi slovenske šole prepovedali. Do leta tisoč devetsto osemindvajset so še lahko bile, potem pa je bila slovenščina prepovedana. Njen oče je rekel: »Ne bom spregovoril niti ene italijanske besede.« In sta z

očetom pribežala v Maribor. In ta profesorica me je po vojni učila. V vseh razredih sem bil najboljši pri slovenščini, ona me je naučila vsega. Bila je tako natančna.

Nekoč je nekemu fantu dala enko, popravni izpit. Fant je odvrnil: »Pa kaj mi to nuca, saj ne bom nikoli rabil te frdamane slovenščine! Saj grem za avtomehanika!« Učiteljica je prebledela, se prijala za mizo in rekla: »To je zame najhujši stavek, kar sem ga slišala v življenju. Moj ata je zaradi slovenskega jezika šel iz Trsta, jaz pa za njim. Tam sva pustila pol družine, zato da sva lahko govorila slovensko. Ko je prišel Hitler, ni hotel govoriti nemško, in ker na okno ni obesil zastave za Hitlerjev rojstni dan, so ga drugi zatožili in je šel v Dachau, kjer je umrl. In to zaradi jezika. Otroci, če se ne zavedate, da je jezik največ na svetu, ne recite, da ne boste rabili slovenščine. Saj je ne znate. Saj slovenskega jezika ne znamo, če smo samo slovensko mleko od mame pili. Moramo se ga naučiti, ga dopolnjevati.«

To sem si zapomnil za celo življenje in sem se tudi poskusil tako obnašati, ko sem bil učitelj slovenščine. Nje se spomnim najbolj. Potem je dolgo nisem videl, približno štirideset let. Šel sem po svoje ... Pa pridem neko soboto pred desetimi leti iz Ljubljane domov in v nedeljo popoldan pozvoni na vratih. Odprem in pred vrati je pater, ki vpraša: »A ste vi Partljič?« Ko sem pritrdil, mi je povedal: »V domu za ostarele v tretjem domu leži Lučka Germek. Pravi, da vas je učila.« Ni bila poročena. »Nima nikogar. Je rekla, da če je še Partljič v Mariboru, bi ji bilo ljubo, če bi jo prišel obiskat.« Šel sem jo obiskat. Bila je slepa, a je takoj vedela, ko sem vstopil ... Bilo je tako, kot da sva enaka. Potem sem šel domov in nato na službeno pot. Ker naslednjo soboto nisem šel k njej, me je pekla vest. Šel sem tretjo soboto, in ko sem šel proti bolnici, je neka gospa zaklicala: »Partljič!«

Nisem je poznal. »Greste najbrž k profesorici Germek? Umrla je.« Ne vem niti, kje je pokopana. Njo imam najbolj v spominu.

In pa tisto, ki me je prva »kušnila«.

Bom povedal eno anekdoto. Bil sem v današnjem osmem razredu osnovne šole. Kar dobro sem se učil, nisem pa bil najboljši v razredu, bil sem tretji, četrti ... Neka deklica mi je nekaj rekla, in ker mi je bila všeč, sem en košček papirčka zmečkal in ji ga vrgel v glavo. Profesorica je medtem nekaj pisala na tablo. Ko se je obrnila, je videla tisti papir, kako je padal, in je vprašala: »Kdo je vrgel ta papir?« Vsi so se delali neumne. »Jozek, ti? Tonček, ti?« »Ne, ne, ne ...« In ko je bilo konec ure, mi je rekla: »Pridi k meni, Partljič.« Star sem bil štirinajst let. »Veš kaj, videla sem te, da si ti vrgel. Pa si se zlagal. Pravzaprav mi je vseeno. Tebi pa povem. Zdaj se oblikuje tvoj značaj. Če boš zdaj ugotovil, da si se z lažjo 'izmazal', boš imel tak značaj, ti povem.« Mene je bilo tako sram, še danes se spomnim, da sem bil ena hinavska rit, ki ni upala priznati. Lahko vam pa izdam, da človek ni nikoli zadosti zrel. Si še zmeraj lahko tele.

Nedavno sem se neki gospe profesorici važil in ji rekel nekaj o ocenah. Saj veste, ocene niso vse, seveda ne. Nazadnje je Cankar padel na maturi iz fizike, Levstik iz matematike, Josip Broz pa že v ključavničarski šoli. Ampak sem tej gospe rekel, da ima prav. Če se jaz spomnim, zlasti fantje so govorili, pa kaj te ocene, znati moraš, a ne, ta ocena, to ni nič. V življenju se moraš znajti ... Ampak ko se mi dobimo za obletnico mature, štiridesetletnico, petdesetletnico, veste, kaj vidim? Tisti, ki je bil v šoli tele, je še zdaj tele. Zato ... Zdaj, otroci, se oblikujejo vaši značaji.

Katero življenjsko obdobje je najlepše? Zakaj tako menite?

Vsako, vsako. Star sem triinosemdeset, hvala Bogu sem še zdrav,

lovim ribe, berem, ne vem, kdaj mi bo pamet odpovedala. Tako me je strah, ko grem pisat. Zagotovo ste v šoli slišali zgodbo o Don Kihotu. To je tisti, ki ima konja, sulico in napada velikane, ker je bral knjige, pa se mu je zmešalo. Misli, da še naprej živi med vitezi, ki jih nikjer več ni. Tako si jaz mislim, da bom napisal to knjigo, imam fabulo, kdo bo koga ubil, kdo bo bežal čez mejo, vse imam v glavi ... Potem pa se ustrašim, kaj če mi je že konj crknil. Jaham novo knjigo, kaj če mi je konj crknil, jaz se pa tega ne zavedam. Vse prijatelje sem prosil, ko bodo videli, da pišem prazno, naj mi povedo. Dobro sem poznal pisatelja Ingo Liča. Ko je imel nekaj čez osemdeset let, sem ga obiskal, stanoval je blizu Podutika, pa mi je rekel: »Partljič, vse že pozabim, to mi ne dela, tu imam dva bypassa, umetni kolk ... Roka pa še kar piše.« Pa bi mu rad rekel, če bi bil iskren ali cinik, da se to že pozna. Kar pišeš, nimaš pa več moči ...

Tega me je najbolj na svetu strah. Ženi rečem: »Daj, preberi pa mi povej, a naj dam naprej. Milka, povedati mi moraš po resnici. A če ne boš pohvalila, se pa pazi!«

In s *Pesnico* imam takšno izkušnjo. Izdali so mi jo pri Beletrini. Uredila mi jo je gospa Špela. Direktorju Mitji Čandru sem poslal več kot petsto tipkanih strani. Drugi večer me pokliče: »Prekleti Tona, si mi celo noč pokvaril pa celi dan, sem te bral. Seveda bomo natisnili, čestitam. Edino drugi del, Tona ... Na koncu je treba čim prej končati. Ne tako dolgo 'matrat'. Popravi, drugi del malo skrči.« Urednica pa mi je pisala: »Prvi del tako dolgo vlečete, preden smo v zgodbi ... Drugi del je odličen.« Potem sem jaz ženi rekel: »Si videla, kako dobro knjigo sem napisal. Eden pravi, da je prvi del dober, ona pa pravi, da je drugi del dober.« Žena pa je rekla: »Ne, ti nisi razumel. Enemu se zdi slab prvi del, drugemu pa drugi del.«

Vidite, kaj vse pisatelj doživi.